

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Кафедра цивільного права

ІТ-ПРАВО ТА КІБЕРБЕЗПЕКА В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнського круглого столу**

Одеса,
12 квітня 2025 року

Одеса
Фенікс
2025

УДК 342.95 : 343.32 (477): 351.863
I-52

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора **Є. Харитонova**,
кандидатки юридичних наук, доцентки **Ю. Кривенко**.

Упорядники-укладачі:

Кривенко Юлія – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», доцентка;

Лешкова Єлизавета – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

ІТ-право та кібербезпека в умовах гібридної війни :
I-52 матеріали Всеукр. круглого столу (м. Одеса, 12 квіт. 2025 р.) / за заг. ред.: Є. О. Харитонova, Ю. Кривенко ; кафедра цив. права НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 138 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-57-3

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем ІТ-права та кібербезпеки, які були оприлюднені на Всеукраїнському круглому столі «ІТ-право та кібербезпека в умовах гібридної війни» 12 квітня 2025 у Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення громадськості з дослідженнями науковців у сфері ІТ-права та кібербезпеки і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в практичній діяльності.

УДК 342.95 : 343.32 (477): 351.863

*Матеріали видано в авторській редакції.
Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть
учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти,
які рекомендували ці матеріали до друку.*

ISBN 978-617-8430-57-3

© Колектив авторів, 2025

© НУ «Одеська юридична академія»,
2025

3. Сімейне право України: Підручник /За ред. Є.О. Харитонова. Н.Ю. Голубевої. К.: Істина, 2010. 480с.
4. Дякович М.М. Сімейне право України: навчальний посібник. Харків: ЕКУС. 2022. 416 с. 116 с.
5. Сімейне право України: підручник /Л. М. Баранова та ін.; за заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Жилінкової. 4-е вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2012. 322 с.
6. Сімейне право України: підручник/ Дзера О.В., Боднар Т.В. Суми: Юрінком Інтер, 2020. 520 с.
7. Деякі питання державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 р. № 213. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-2022-%D0%BF#Text> (втрата чинності 30.10.2024).
8. Шлюб за добу. Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції України. URL: https://centraljust.gov.ua/dergavna_reestracia_aktiv_civil_stanu/shlyub_z_a_dobu

Харитонова Олена Іванівна,

докторка юридичних наук, професорка, членкиня-кореспондент НАПрН України, зав. кафедри інтелектуальної власності та патентної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ РОЗУМІННЯ «ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ»

Визначення поняття і правової природи штучного інтелекту є наразі як найбільш досліджуваною, так і найбільш недослідженою проблемою, оскільки до сьогодні відсутнє єдине розуміння цієї нової для права категорії.

При цьому слід взяти до уваги складність терміно-поняття «штучний інтелект», його багатоаспектність, оскільки він перестає бути лише технологічним інструментом, спричиняючи все більший вплив на гуманітарні науки: філософію, політологію, соціологію, культурологію і, звичайно, право. Тому штучний інтелект повинен розглядатися, як вище було зазначено, не лише як технологічний інструмент, а й як, можливо, в першу чергу, соціально-культурний феномен, що впливає на смислові ознаки та архітектуру, цінності, суспільну взаємодію та взаємовідносини, людську ідентичність, що аналізується у гуманітарному напрямку знання. Саме застосуван-

ня можливостей цього напрямку знання дозволить дослідити ШІ як явище, що впливає, змінює саме природу людського існування та всю сукупність взаємовідносин. Гуманітарний напрямок знання включає в себе: філософію, культурологію, історію, антропологію, лінгвістику, право та ін. [1].

З точки зору філософії найбільш цікавими питаннями є свідомість і моральність штучного інтелекту. Це ті два ключові аспекти, що відкриваються перед філософами та науковцями у контексті розвитку таких машин. Ці аспекти відзначаються складністю і спрямовані на відкриття нових можливостей та викликів у галузі філософії, технології і суспільства. Питання про свідомість штучного інтелекту викликає дуже глибокий інтерес. Чи може машина мати свідомість, або це властивість виключно біологічних істот? Чи можуть технологічні процеси мати свою власну сутність, чи вони лише є інструментами, створеними для виконання завдань, сформульованих людьми?

Крім цього, філософський аспект досліджує проблеми наявності сучасного антропоцентризму (принципу, згідно з яким людина є завершенням еволюції) та нових викликів щодо його сучасної реалізації. Тобто в межах цього аспекту досліджуються самостійні та взаємопов'язані питання, зокрема, про природу людини у «відносинах»: що відрізняє людину від «машини»; чи може мати машина в зв'язку з цим розум та свідомість, свободу волі, творчі здібності, зокрема, й інтелект? Тобто можна так поставити питання: чи відбувається сьогодні так звана «реконструкція» антропоцентризму, ставлячи, «завдяки» можливостям ШІ, під сумнів унікальність та самотутність людського розуму [1]?

Багато хто з філософів вважає, що штучний інтелект не може мати свідомості та самосвідомості, оскільки ці здатності пов'язані з біологічною природою людської розумової діяльності. Інші науковці наголошують, що розумна машина може їх мати, адже ці здатності залежать від певних фізичних процесів, таких як електричні сигнали в мозку, які схожі на ті, що виникають в мозку людини [2, с. 102]. Відповідно, у філософському контексті штучний

інтелект розглядається як широке поняття, що охоплює технології та інженерні системи, які відтворюють риси людського інтелекту. Це поняття пов'язане з нейрофізіологією, робототехнікою, психологією (зокрема розпізнаванням образів і моделюванням психічних процесів), трансгуманізмом і кібернетикою (використання обчислювальних ресурсів для виявлення закономірностей у великих масивах даних). Штучний інтелект трактується як програмна система, здатна автономно або напівавтономно взаємодіяти з навколишнім середовищем, генеруючи результати – прогнози, рекомендації чи рішення – з метою досягнення визначених цілей у процесі цифрової трансформації суспільства. [3, с. 73–74].

Психологія досліджує штучний інтелект у його співвідношенні з інтелектом людини, роблячи акцент на подібних і відмінних аспектах. Так, зокрема, Ю. Трофімов, порівнюючи поняття природного та штучного інтелекту, робить узагальнення, що поняття штучного інтелекту – це сучасний варіант «комп'ютерної метафори», за якої людину розглядають як канал передавання інформації, та разом зазначає, що проблема штучного інтелекту одна з важливих у царині когнітивної психології [4]. Відмічаючи деякі спільні характеристики, психологи зазначають, що є супутні явища, які на сучасному етапі розвитку науки недосяжні для штучного інтелекту. Зокрема, це мотивація, оскільки саме мотиваційні прагнення надають якість діям і «совість», хоча при цьому дослідники зазначають, що це істотна відмінність між інтелектом людини та штучним інтелектом, проте інтелект сам собою не може бути ані моральним, ані аморальним [5, с. 117]. Дослідження штучного інтелекту як категорії психології є важливими, адже оцінка безпечності та етичності використання технологій штучного інтелекту, їх впливу на людей належить, зокрема, до компетенції психологів [6].

Штучний інтелект є об'єктом вивчення комп'ютерної лінгвістики – галузі, що сформувалася ще у 1960-х роках як окрема дисципліна, яка досліджує мову, спираючись на знання з низки суміжних наук: філософії (зокрема методології та герменевтики), семіотики (науки про знакові системи), кібернетики (принципи управління

складними системами) та математики (математичні методи аналізу). У межах лінгвістики штучний інтелект розглядається як напрям комп'ютерної лінгвістики та інформатики, що зосереджується на формалізації завдань, подібних до людської когнітивної діяльності, зокрема здатності інженерних систем здобувати, обробляти, відтворювати й застосовувати знання й навички як на теоретичному, так і на практичному рівні. [7, с. 154].

Штучний інтелект істотно впливає на культуру, змінюючи підходи до створення, аналізу та тлумачення культурних явищ, а також переосмислюючи традиційне розуміння мистецьких творів. Однією з провідних сфер цих змін є музичне мистецтво, де ШІ виступає інструментом генерації нових композицій, що, у свою чергу, порушує питання унікальності та авторського права. [8, с. 75].

Релігія як сфера людської діяльності також зазнала впливу технологій штучного інтелекту, зокрема, у 2020 році Ватикан організував конференцію, у якій брали участь представники найбільш технологічних компаній, таких як IBM, Microsoft, FAO, і спільно з представниками Ватикану та уряду вони створили й підписали документ під назвою «Rome call for AI ethics» [9]. (The Call for AI Ethics, 2020), у якому йдеться про етичний підхід до використання ШІ і наголошується на необхідності винятково відповідального ставлення до таких технологій [10, с. 65].

Одним із напрацювань Ватикану у контексті ШІ є також нещодавня доктринальна записка 2025 року, що пропонує низку етичних рекомендацій щодо використання штучного інтелекту в різних сферах. Документ відображає прагнення Ватикану розглянути виклики сучасного технологічного прогресу в контексті морально-етичних цінностей, що можуть слугувати орієнтиром для відповідального розвитку ШІ.

Antiqua et Nova є спільною рефлексією Дикастерії доктрини віри та Дикастерії освіти і культури, закликає до того, щоб технології використовувались як інструмент для доповнення, а не заміни людського інтелекту. Автори документа вважають «оманливим» використання слова «інтелект» у контексті технологій ШІ. Хоча ШІ

здатний імітувати людський інтелект, виконуючи певні завдання, він залишається обмеженим «логічно-математичними рамками». Машинне навчання відрізняється від розвитку людського інтелекту, який формується досвідом, соціальною взаємодією та контекстом. Тому документ закликає розглядати ШІ не як форму, а як продукт людського інтелекту.

Як зазначається, в основі поглядів на штучний інтелект лежить імпліцитне припущення, що термін «інтелект» можна використовувати однаково для позначення як людського інтелекту, так і ШІ. Однак це не охоплює повного обсягу концепції. У випадку людей інтелект – це здатність, яка стосується людини в її повноті, тоді як у контексті штучного інтелекту «інтелект» розуміється функціонально, часто з припущенням, що діяльність, характерну для людського розуму, може бути розбита на оцифровані кроки, які машини можуть відтворити.

Навіть короткий огляд впливу штучного інтелекту на всі сфери суспільного життя свідчить про багатоаспектність його розуміння у різних галузях, в залежності від мети його використання і ролі, яка відводиться таким технологіям у різних сферах буття. Але звертає на себе увагу момент, що єднає у ставленні до такого бурхливого розвитку штучного інтелекту: побоювання стосовно набуття штучним інтелектом повної автономності і виходу з-під контролю людини. Тому необхідним є встановлення можливості регулювання тих процесів, які відбуваються за участі штучного інтелекту і встановлення ролі і місця останнього у праві і його взаємовідносин з людиною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стрельцов Є.Л. Штучний інтелект з позицій феномена «кажана»: гуманітарне есе. Передмова Герберта Кюппера (Регенсбург, Німеччина), ЮВУ, № 2–4, січень – лютий 2025 року.
2. Бостром, Н. Суперінтелект. Стратегії і безпеки розвитку розумних машин (А. Ящук, А. Ящук, пер. з англ.). К.: Наш формат. 2020.
3. Vitalina Nikitenko, Valentyna Voronkova, Olga Kyvliuk, Roman Oleksenko, Valeria Suhenko. Philosophical reflection on artificial intelligence and its impact on the development of society, human, and education. Humanities Studies. 2024. Випуск 19 (96). С. 67–74.

4. Психологія: підручник [Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.], за ред. Ю.Л. Трофімова. Київ: Либідь, 2008. 560 с.
5. Дерев'яно С. П., Примак Ю. В., Ющенко І. М. Штучний інтелект та емоційний штучний інтелект як феномени сучасної когнітивної психології. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, червень 2020. № 11. С. 115–119.
6. Z. Abrams, «AI is changing every aspect of psychology. Here's what to watch for,» Monitor on Psychology, vol. 54, no. 5, Jul. 2023. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.apa.org/monitor/2023/07/psychology-embracing-ai>
7. Пушик Н.В. Комп'ютерна лінгвістика та «штучний інтелект». «YoungScientist». № 2 (90). February, 2021. С. 151–155.
8. Антіпіна, І. Штучний інтелект як інструмент трансформації культурологічних ідей. Часопис Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського, 2024. № 3(64), С. 74–90. URL: [https://doi.org/10.31318/2414-052X.3\(64\).2024.314744](https://doi.org/10.31318/2414-052X.3(64).2024.314744)
9. The Call for AI Ethics. (2020). Rome Call for AI Ethics Foundation. URL: [https://www.romecall.org/the-call/Vernon, M. \(2023\). AI and Spiritual Intelligence. Beshara Magazine. URL: https://www.markvernon.com/ai-and-spiritual-intelligence; https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_academies/acdlife/documents/rc_pont-acd_life_doc_20202228_rome-call-for-ai-ethics_en.pdf](https://www.romecall.org/the-call/Vernon,%20M.(2023).%20AI%20and%20Spiritual%20Intelligence.%20Beshara%20Magazine.%20https://www.markvernon.com/ai-and-spiritual-intelligence;https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_academies/acdlife/documents/rc_pont-acd_life_doc_20202228_rome-call-for-ai-ethics_en.pdf)
10. Лавинюкова Анна-Валерія Робертівна. Можливості штучного інтелекту у вивченні релігійного досвіду. Культурологічний альманах. Вип. 4 (12), 2024. С. 64–69.
11. ANTIQUA ET NOVA. Примітка про взаємозв'язок між штучним інтелектом і інтелектом людини. URL.: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_ddf_doc_20250128_antiqua-et-nova_en.html#Introduction

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна,

*кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІТ КОМПАНІЙ

Останнім часом набирає все більше популярності інститут страхування відповідальності, особливо страхування професійної відповідальності ІТ компаній. Існує багато ризиків, пов'язаних в ІТ індустрії, причому незалежно від того чи то розробник програм-

Зміст

ПЕРЕДМОВА	4
Харитонов Євген Олегович ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ: ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ	6
Булеца Сібілла Богданівна ЦИФРОВІ АВАТАРИ: ОБ'ЄКТИ ЧИ СУБ'ЄКТИ ПРИВАТНОГО ПРАВА	10
Голубєва Неллі Юрійвна РОЗВИТОК CROSS BORDER E-COMMERCE В УКРАЇНІ	16
Давидова Ірина Віталівна ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ УКЛАДАННЯ СМАРТ-КОНТРАКТІВ	20
Менджул Марія Василівна ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ОСВІТУ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ	24
Самойленко Георгій Валерійович ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ СТАРТАПУ	27
Сафончик Оксана Іванівна ДЕЯКІ ПИТАННЯ ШЛЮБНИХ ПРАВОВІДНОСИН В ЦИФРОВУ ДОБУ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ	31
Харитонova Олена Іванівна БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ РОЗУМІННЯ «ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ»	35
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІТ КОМПАНІЙ	40
Василевська Надія Станіславівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	43
Галупова Лариса Ігорівна КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ РЕЗУЛЬТАТІВ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СТВОРЕНИХ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	47
Калітенко Оксана Михайлівна ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ, ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС У ГІБРИДНИХ КОНФЛІКТАХ	52
Кривенко Юлія Василівна ДО ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ ЦИФРОВОЇ РЕЧІ	55
Маковій Віктор Петрович ПРАВОВИЙ СТАТУС СТАРТАПУ ЯК СУБ'ЄКТА ІТ-ВІДНОСИН	59
Омельчук Олександр Сергійович ПОТЕНЦІАЛ ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ДЕЙТИНГ-ПЛАТФОРМАХ	64